

Sirozda Kolelitiyazis: 293 Vakanın Analizi

Dr. Ülkü SARITAŞ, Dr. Ülkü DAĞLI, Dr. Perihan OĞUZ,
Dr. Uğur YILMAZ, Dr. Tülin ŞAHİN, Dr. Gülay TEMUÇİN

Özet: Sirozda kolelitiyazis normal popülasyondan daha fazladır. Alkolik siroz ve primer biliyer sirozda kolelitiyazisin postnekrotik sirozlardan daha yüksek olduğu bildirilmiştir.

Bu çalışmada 293 sirozlu vakada kolelitiyazis prevalansı (ultrasonografi ile safra kesesinde taş saptanması veya daha önce taş nedeniyle yapılmış kolesistektomi esas alınarak) ve bunun sirozun etyolojisi, yaş, cins ve child sınıflaması ile ilişkisi araştırıldı. Sirozun nedeni 176 vakada hepatit B virüsü (HBV), 58 vakada hepatit C virüsü (HCV), 32 vakada alkol, 4 vakada HBV ve Hepatit delta virüsü (HDV), 16 vakada kriptojenik siroz, 6 vakada primer biliyer siroz (PBS) ve bir vakada Wilson sirozu idi. Toplam 293 vakanın 88'inde (%30.03'ünde) Kolelitiyazis saptandı. Sirozun etyolojisi, yaş, cins ve child klasifikasyonu ile kolelitiyazisin prevalansı arasında bir ilişki bulunmadı ($p>0.05$).

Anahtar kelimeler: Siroz, kolelitiyazis.

Sirozda kolelitiyazis prevalansı gerek otopsi gerekse ultrasonografik inceleme ile genel popülasyondan daha yüksektir. Genel popülasyonda kadınlarda daha sık görülürken sirozda cinsler arasında fark yoktur. Değişik çalışmalarda kolelitiyazis prevalansının sirozun etyoloji ve ciddiyeti ile ilgili olduğu; dekompanse sirozlarda ve alkolik sirozlarda daha sık görüldüğü bildirilmiştir (1-3). Bir çalışmada ileri yaşlarda daha sık olduğu vurgulanırken (4), diğer çalışmalarda bu görüş desteklenmemiştir (1,2,3,5).

Bu çalışmada farklı etyolojilerden geniş bir hasta grubunda kolelitiyazis prevalansı ve bunun

Türkiye Yüksek İhtisas Hastanesi Gastroenteroloji Kl.

Summary: CHOLELITHIASIS IN CIRRHOSIS: ANALYSIS OF 293 CASES

The prevalence of cholelithiasis in cirrhosis is higher than the general population. The frequency of cholelithiasis has been regarded to differ according to the etiology of cirrhosis with the highest prevalence mainly in alcoholic and primary biliary cirrhosis.

The prevalence of cholelithiasis and its relationship with sex, age, Child's classification and etiology of cirrhosis (gallstones at ultrasonography or previous cholecystectomy) was evaluated in 293 cirrhotic patients. Cirrhosis was related to HBV in 176 cases, HCV in 58 cases, chronic alcohol abuse in 32 cases, HBV+HDV in 4 cases, cryptogenic cirrhosis in 16 cases, PBS in 6 cases and Wilson cirrhosis in 1 case. The overall prevalence of cholelithiasis in cirrhotic patients is 30.03%. No significant difference was found in the prevalence of cholelithiasis according to sex, age, child's classification and etiology of cirrhosis ($p>0.05$).

Key words: Cholelithiasis, cirrhosis.

yaş, cinsiyet, hastalığın ciddiyeti ve etyolojisi ile olan ilişkisi araştırıldı.

HASTALAR ve YÖNTEM

Son 1,5 yılda 1992 Ocak-1993 Haziran tarihleri arasında Yüksek İhtisas Hastanesi Gastroenteroloji kliniğince izlenen 293 sirozlu olgu retrospektif olarak incelendi.

Siroz tanısı klinik, biyokimyasal, ultrasonografik ve histolojik veriler temel alınarak kondu. Hastalığın ciddiyeti childe klasifikasyonuna göre yapıldı. Hastalar yaşlarına göre 40 yaş altı, 40-60 yaş arası ve 60 yaş üstü olarak 3 gruba ayrıldı. Kolelitiyazis tanısı ultrasonografi ile sa-

Tablo I: Cins ile kolelithiasis arasındaki ilişki.

	H. Sayısı	Kolelitiyazisli hasta sayısı	%
Kadın	117	39	33.3
Erkek	176	49	27.8
Toplam	293	88	30.03

fra kesesinde taş görülmesi veya daha önce safra kesesi taşı nedeniyle yapılmış kolesistektomi ile kondu. Ultrasonografi (USG) Toshiba SAL 77 real-time ultrasonograf ile 3.75 mHz lik sektör probe kullanılarak yapıldı. Etiyolojik araştırmada viral, metabolik, otoimmün ve biliyer etiyojisi saptanamayan vakalar kriptojenik siroz olarak değerlendirildi.

BULGULAR

Karaciğer sirozlu 293 olgunun 88'inde (%30.03) kolelitiyazis saptandı. Kolelitiyazis tanısı 20 vakada (%6.8) daha önce yapılmış kolesistektomi ile 68 vakada (%23.2) USG ile safra kesesinde taş saptanarak kondu. Hastaların 117'si kadın (%39.93), 176'sı (%60.07) erkekti. Kadın hastaların 39'unda (%33.3) erkek hastaların 49'unda (%27.8) Kolelitiyazis vardı. Cinsler arasındaki fark önemsizdi (Tablo I).

Hastaların 109'u 40 yaş altında olup bunların 25'inde (%22) kolelitiyazis vardı. 40-60 yaş arası hastaların 43'ünde (%32.3) ve 60 yaşın üzerindeki hastaların 20'sinde (%32.78) kolelitiyazis saptandı (Tablo II). Kolelitiyazis sıklığı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamadı.

Hastaların 64'ü child A, 88'i child B, 141 child C grubunda idi. Kolelitiyazis prevalansı child A hastalarda %28.12 (18/64), child b hastalarda %31.8 (28/88), child C olanlarda %29.78 (42/141)

Tablo III: Sirozun ciddiyeti ile kolelitiyazis arasındaki ilişki.

Child	H. Sayısı	Kolelitiyazis hasta	%
A	64	18	28.12
B	88	28	31.8
C	141	42	29.78
Toplam	293	88	

Tablo II: Kolelitiyazis sıklığının yaş ile ilişkisi.

Yaş	H. Sayısı	Kolelitiyazis hasta	%
40	109	25	22
40-60	123	43	34.9
60	61	20	32.78
Toplam	293	88	

idi. Child evrelemesi ile kolelitiyazis prevalansı arasında anlamlı bir ilişki yoktu (Tablo III).

Siroz etiyojisi 176 hastada HBV, 58 hastada HCV, 4 hastada HBV+HDV, 32 hastada etil alkol, 16 hastada kriptojenik, 6 hastada PBS ve 1 hastada Wilson sirozu idi. Bu etiyojilere göre kolelitiyazis sıklığı Tablo IV'te gösterildi. Etiyoloji ile kolelitiyazis arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadı.

TARTIŞMA

Sirozlu hastalarda kolelitiyazis senelerdir, başlangıçta otopsi çalışmaları, son yıllarda USG inceleme ile birçok araştırmaya konu olmuştur (1-5). Prevalans oranları %15.8-30.8 olarak bildirilmektedir. Litojenik faktörü olmayan kontrol grubu ile karşılaştırmalı olarak yapılan çalışmalarda, sirozlu hastalarda her iki cinste kolelitiyazis prevalansı kontrollerden daha yüksek bulunmuştur. Kadayıfçıoğlu N. ve ark. kontrol grubunda kadın ve erkekte sırasıyla kolelitiyazis prevalansını %5.4 ve %5.9, sirozlularda %17.07 ve %13.5 bulmuşlardır (4). Bizim çalışmamızda her iki cinste kolelitiyazis prevalansı literatürde verilen kontrol grubu değerlerinden yüksek bulunmuştur. Sirozlu hastalarda kolelitiyazis prevalansı yönünden cinsler arasında bir fark yoktur.

Tablo IV: Siroz etiyojisine göre kolelitiyazis sıklığının dağılımı.

Etiyoloji	Hasta Sayısı	Kolelitiyazis Sıklığı	%
HBV	176	56	31.8
HCV	58	15	25.8
HBV+HDV	4	-	-
Etil Alkol	32	10	31.25
Kriptojenik	16	5	31.25
PBS	6	2	33.3
Wilson	1	-	-
Toplam	293	88	

Yapılan çok sayıda çalışmada genel popülasyonda kolelitiyazis prevalansının yaşla birlikte arttığı gösterilmişken, sirozlu hastalarda bazı çalışmalarda buna paralel bulgular elde edilirken(3), diğerlerinde yaş ile kolelitiyazis prevalansı arasında bir ilişki bulunamamıştır (8,9). Bizim serimizde 40 yaş üzerinde kolelitiyazis prevalansı daha yüksek olmakla birlikte 40 yaş altındaki hastalar ile istatistiksel bir fark bulunmamıştır. Cote ve ark. beşinci dekatta kolelitiyazis prevalansını daha yüksek bulmuşlar, fakat bu yaş grubunda alkolik siroz oranı yüksek olduğu için etkili faktörün hangisi olduğuna karar verilememiştir (1).

Sirozun ciddiyeti ile kolelitiyazis prevalansı arasında ilişki olduğu bazı çalışmalarda gösterilirken diğerlerinde saptanamamıştır. Conte ve Luciarillo böyle bir ilişkiyi saptamazken (1,7). Fornari ve Sheen child C grubu ve kompanse si-

rozlarda kolelitiyazis prevalansının daha yüksek olduğunu göstermişlerdir (8,9). Bizim hastalarımızda sirozun ciddiyeti ile kolelitiyazis prevalansı arasında bir ilişki bulunamadı. Herhalde kolelitiyazis prevalansı sirozun ciddiyetinden ziyade hastalığın başlangıcından beri geçen süre ile ilişkili olsa gerektir.

Alkolik sirozlarda HBV'ne bağlı postnekrotik sirozlardan daha yüksek kolelitiyazis prevalansı saptanmıştır. Biz etyoloji ile kolelitiyazis arasında bir ilişki saptayamadık (1).

Sirozda kolelitiyazis prevalansına etkili muhtemel faktörler: safra kesesi motilitesinin azalması (östrojen düzeyindeki yüksekliğe bağlı), safra asidi havuzunun azalması, hipersplenizm, intravasküler hemoliz, hepatik konjuge enzim değişiklikleri literatürde bildirilmiştir. Bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Conte D, Borisani D, Mandelli C, Bodini P. Cholelithiasis in Cirrhosis: Analysis of 500 cases. *Am J Gastroenterol* 1991; 86: 1629-32.
2. Bouchie IAD. Postmortem study of the frequency of gallstones in patients with cirrhosis of the liver. *Gut* 1969; 10: 705-10.
3. Acalouschi M, Badea R, Dumitrascu D. Prevalance of gallstones in liver cirrhosis: A sonographic Survey. *Am J Gastroenterol* 1988; 83: 954-6.
4. Kadayıfçıoğlu, Goral V, Değertekin H, Canoruç F. Karaciğer Sirozunda Safra Kesesi Taşı Sıklığı. *Gastroenteroloji* 1993; 4: 51-53.
5. Ökten A, Beşışık F, Ağan F ve ark. Ülkemizde Karaciğer Sirozunda Safra Kesesi Taşı Sıklığı: 333 vakanın Ultrasonografik Değerlendirilmesi. *T Klin Gastroenterohepatoloji*. 1992; 3: 241-44.
6. Özyılkan E, Köseoğlu T, Tatar G ve ark. Cholelithiasis in Cirrhotic Patients from Turkey. *Am J Gastroenterol* 1993; 88: 155-56.
7. Luciarillo A, Francica G, Macante R ve ark. Cholelithiasis and Chronic Liver Disease. *Ital J Gastroenterol* 1989; 21: 59-63.
8. Sheen IS, Liaw YF. The prevalence and Incidence of Cholecystolithiasis in Patients With Chronic Liver Diseases: A Prospective Study. *Hepatology* 1989; 12: 534-41.